

平成 20 年度言語研修
トゥヴァ語研修テキスト 5

トゥヴァ語基礎例文 1500

中嶋善輝 著

東京外国語大学
アジア・アフリカ言語文化研究所
2008

まえがき

本書は、2008 年度 東京外国語大学 アジア・アフリカ言語文化研究所主催のトゥヴァ語研修に際し、その教材の一つとして編纂したものである。

トゥヴァ語は、モンゴル国の西北に隣接する南シベリアのトゥヴァ共和国を中心に、25 万人ほどの話者人口をもつ割合小規模なチュルク語である。

ひと月という短期でトゥヴァ語の基礎をマスターするという本研修の主旨に則り、本書の構成は、チュルク語の形態構造に依拠して基礎例文を収集、配列した点にある。即ち、トゥヴァ語は、他のチュルク語同様、究極的には、名詞類、動詞類、不変化詞類の 3 つのみから成り立っている。名詞類とは格語尾が付加される語彙類であり、動詞類とは動詞語幹そのもの若しくは、それのみに付加され得る接尾辞を取る語彙要素と言える。不変化詞類は、通常、そのいずれも付加されない語彙要素である。

以上の観点に基づき、筆者は本書の例文を概ね次のように配した。

1 ~ 499 まだが名詞類に属し動詞的要素を殆ど含まない語彙からなる、一般に名詞や形容詞などに分類される単語を中心に構成された句や文章。500 ~ 699 までは、動詞の基本形である名詞類 =p 形 (未完了形動詞) を、基本的に 1 個用いた単純な句や文である。まずはここまでで語彙力の向上を目指している。

700 台は =p に最も基本的な連用形である =п 形 (完了副動詞) を組み合わせた用例。800 台は =mac 形 (未完了形動詞の否定形) の例文。900 ~ 1099 は =кан 形 (完了形動詞) の用例。1100 台は、現在進行を表す諸形である。700 からは副動詞である =p 形を含むものの、500 以降 1199 までは、動詞由来の名詞類を学習のターゲットとしている。

1200 台は =a (未完了副動詞) と、副動詞の否定形 =майн, そしてもう 1 つの完了副動詞 =каш の諸例文。1300 台は命令形と条件形。1400 ~ 1500 は過去形という構成で、動詞類の様々な用法を学ぶ。

トゥヴァ語の造りは日本語とよく似ており、その習得は決して難しくない。本書に収められた選りすぐりの例文を、順を追って根気強く読み進めたならば、短期間とはいえ、文法事項の体系的な理解ができる他、語感の涵養と語彙力アップも効果的に行えよう。

なお本書作成の仕上げとして、ダンバー・オクサーナ先生には 7 月 4 日の来日後すぐに、1500 の例文 1 つ 1 つに丹念に目を通して頂き、数多くの得がたい貴重なご意見やご指摘を賜った。このことにより本書例文における内容の信頼性は、一層確かなものになったと喜びに耐えない。特にここに記して、深甚なる謝意を表すものである。

2008 年 7 月 10 日

中嶋善輝

[記号]

- (/) 括弧の前の語句と括弧内の語句の、一例としての交換可を表わす。
[ ] 括弧内の語の省略可を表わす。

[参考文献]

- Krueger, John R. (1977, 1997), *Tuvan Manual*, Indiana University, Bloomington, Indiana.
- Алдын-оол, А. А., (1998), *Диктантылар болгаи Эдертиглер Чыындызы*, Тываның Ном Үндүрер Чери, Кызыл.
- Дорлиг, Ц., Дадар-оол, Б., (1994), *Тыва-Моол Словарь*, Баян-Өлгий Аймгийн Хэвлэх Үйлдвэр, Өлгий.
- Исхаков, Ф. Г., Пальмбаха, А. А., (1961), *Грамматика Тувинского Языка, Фонетика и Морфология*, Издательство Восточной Литературы, Москва.
- Монгуш, Д. А., (1980), *Русско-Тувинский Словарь*, Издательство «Русский язык», Москва.
- , (1988), *Русско-Тувинский Учебный Словарь*, Издательство «Русский язык», Москва.
- Пальмбаха, А. А. (1953), *Русско-Тувинский Словарь*, Государственное Издательство Иностранных и Национальных Словарей, Москва.
- (1955), *Тувинско-Русский Словарь*, Государственное Издательство Иностранных и Национальных Словарей, Москва.
- Салзынмаа, Е. Б., (1991), *Русско-Тувинский Разговорник*, Тываның Ном Үндүрер Чери, Кызыл.
- Тенишев Э. Р. (1968), *Тувинско-Русский Словарь*, Издательство «Советская Энциклопедия», Москва.

- 1) Экии!
- 2) Эки бе!
- 3) Амыр-ла!
- 4) Менди-ле!
- 5) Байырлыг!
- 6) Менди чаагай!
- 7) Бо чүл? — Бо бажың-дыр.
- 8) Соок суг бар бе?
- 9) Хамык чүве ам белен.
- 10) Хостуг силер бе?
- 11) Бо чүве силернии.
- 12) Мында онза чүве чок.
- 13) Мен тодуг мен.
- 14) Рынок кайдал?
- 15) Чүге ындыгыл?
- 16) Сенде ол ном бар бе?
- 17) Ол ам кайдал?

- 18) Бо номнуң ады чүл?
- 19) Ындыг ышкажыл!
- 20) Доо ол кижиги.
- 21) Мээң бажыңым дуу.
- 22) Ооң ады Анна.
- 23) Мээң ам чайым чок.
- 24) Шайның эң эки сорту.
- 25) Чуруктарлыг ном.
- 26) Ооң бо ажылга хөңнү чок.
- 27) Мээң ам чайым чогул.
- 28) Дүштеки чем белен.
- 29) Бо сандай ээлиг.
- 30) Эки-даа эвес, багай-даа эвес.
- 31) Чеди дугаар бажың кайдал?
- 32) Чаңгыс (/ ийи) уруглуг мен.
- 33) Мооң чугулазы оон дора эвес.
- 34) Ол менден биче.

- 35) Өг-бүлелиг силер бе?
- 36) Хар ышкаш ак.
- 37) Ындыг эвес бе?
- 38) Уругларлыг силер бе?
- 39) Бодамча чок чорук.
- 40) Шоолуг бедик эвес.
- 41) Даш дег кадыг.
- 42) Бис ооң-биле чаңгыс чер чурттуг бис.
- 43) Ооң херээ чок.
- 44) Бо ном сенде бар бе?
- 45) Багай эвес, чүгээр.
- 46) Өрээлде четчир чер бар.
- 47) Ол менден артык күштүг.
- 48) Бо карандаш ооңуу.
- 49) Номнуң он сески арны.
- 50) Сен ам-даа[-ла] мында сен бе?
- 51) Бажыңга чедир ам-даа ырак.

- 52) Оларның кайызыл?
- 53) Мында аажок терең.
- 54) Өрээлде изиг.
- 55) Өрээл ишти бичии-ле чырык.
- 56) Херекчок.
- 57) Бо меңээ солун эвес.
- 58) Бодамча чок кижги.
- 59) Ол чугула эвес!
- 60) Ол меңээ хамаан чок!
- 61) Ооң дугайында кандыг бодалдыг силер?
- 62) Ам силерниң оочурунар.
- 63) Бис ооң-биле аажок найыралдыг бис.
- 64) Каш катап?
- 65) Мен изигге шыдамык эвес мен.
- 66) Тас баштыг кижги.
- 67) Аңаа ийи ном херек.

- 68) Ол ном силерде бар бе?
- 69) Шоолуг чараш эвес.
- 70) Олар элээн дөмей.
- 71) Ам айтырыглар чок (/ бар) бе?
- 72) Бо ном менде бар.
- 73) Хамык ужур ында эвес.
- 74) Ол менден чүгле дөрт хар улуг.
- 75) Харалаан, менде адырык акша чогул.
- 76) Ол черле ындыг хөглүг кижиге.
- 77) Ол кымга ынагыл?
- 78) Силерде национал хөгжүм херекселдери бар бе?
- 79) Чүү чүвеге сонургалыңар улугул?
- 80) Үжен хар назылыг.
- 81) Улуг оглувус өг-бүлелиг.
- 82) Спортка хандыкшылдыг силер бе?
- 83) Бо бөгүнгү солун бе?

- 84) Ол дугайы силерге билдингир бе?
- 85) Ол ындыг-ла чугула эвес.
- 86) Бо номнуң өртээ кажыл?
- 87) Ол шоолуг-ла угаанныг эвес оол.
- 88) Сээңии меңээ херек чок.
- 89) Даш быжыглалдыг эрик.
- 90) Ол ам-даа аныяк.
- 91) Ооң хары дөртөн хире.
- 92) Аңаа эм эргежок чугула.
- 93) Бис чажывыстан бээр эптиг бис.
- 94) Хемге чедир ам чоок.
- 95) Мен хөй (/ эвээш) акшалыг мен.
- 96) Ол болушкун ам-даа амыдыралда бар.
- 97) Ооң өңнүктери дыка хөй.
- 98) Силерниң уругларыңар кадык бе?
- 99) Бо мээң хууда херээм.

- 100) Чүс ажыг километр.
- 101) Кандыг-даа номнар чок.
- 102) Маңаа ийи кижичетчир.
- 103) Каш (/ чеже) кижисилер?
- 104) Ол сеңээ эки өөредиг.
- 105) Ол кижичабыр-ла кадык.
- 106) Силерниң соңарда мен.
- 107) Хүндүскүнүң ийи шак.
- 108) Бо мээң херээм.
- 109) Бо талазы-биле элээн каш чылдагааннар бар.
- 110) Ол менден кошкак.
- 111) Силерде орус-тыва словарь бар бе?
- 112) Кайгамчык чараш шырай.
- 113) Бо ном мээңиңиң.
- 114) Бисте бызаанчы, игил, чадаган, хомус бар.
- 115) Мында кат эвээш эвес.
- 116) Шынар талазы-биле эки.

- 117) Ол уруг иезинге дөмей.
- 118) Бөгүн кончуг изиг.
- 119) Ооң ынак эртеми — төөгү.
- 120) Духи эки чыттыг.
- 121) Төөгү факультединиң студентизи мен.
- 122) Силерде артык билет чок бе?
- 123) Ооң ада-иези ам-даа дириг.
- 124) Кадайлыг (/ ашактыг) мен.
- 125) Бөгүн кым дежурныйыл?
- 126) Бөгүн агаар эки-дир.
- 127) Сорулгаларывыс шак ындыг.
- 128) Бир шак чартык.
- 129) Менде силерден дилег бар.
- 130) Чер борбак хевирлиг.
- 131) Мен мал эмчизи мен.
- 132) Ол ам чаш уруг эвес.
- 133) Ийи катап хөй.

- 134) Бо ышкаш таварылга.
- 135) Вокзал чанында шөл.
- 136) Силерниң адыңар кымыл?
- 137) Бөгүн дүштеки чемде чүү барыл?
- 138) Уругнуң хары дөрт.
- 139) Ындыг-ла ырак эвес.
- 140) Даарта мен хостуг мен.
- 141) Ажылыңарга ынак силер бе?
- 142) Бис ооң-биле хоочун өңнүктер бис.
- 143) Меңээ силер херек силер.
- 144) Бөгүн 17-ниң хүнү.
- 145) Бистиң херээвис шынныг.
- 146) Кайгамчык эки ном.
- 147) Менде өөредилге ному чок.
- 148) Бажыңывыс бо-дур.
- 149) Бо мээң номнарым.
- 150) Хөй санныг барымдаалар.

- 151) Сен бөгүн чүге мындыг муңгаргай сен?
- 152) Школачы херээжен эжи.
- 153) Силер бөгүн кежээ ажилдыг силер бе?
- 154) Алды дугаарда.
- 155) Бистиң өг-бүлевис найыралдыг.
- 156) Ол уругның чаражын!
- 157) Оглу иезинге дөмей.
- 158) Кандыг аайлыг?
- 159) Улуг эвес өрээл.
- 160) Чүге белен эвес силер?
- 161) Арыг иштинче агаарлаашкын.
- 162) Шала кырында хөөлбек бар.
- 163) Узуну ийи метр, ийи метр узун.
- 164) Космосче ужудуушкун.
- 165) Ындыг-ла багай эвес.
- 166) Мээң бодумда карандаш-даа, демир-үжүк-даа чок.
- 167) Өрээлде чаңгыс-даа чурук чок.

- 168) Эрдэм талазы-биле билиглер.
- 169) Каш харлыг силер?
- 170) Ажыл барык белең.
- 171) Төөгү талазы-биле өөредилге ному.
- 172) Ооң хөөнү эки.
- 173) Бо даг дөө дагдан бедик.
- 174) Өрээлде корум-чурум (/ эмгэ) чок.
- 175) Бо эң дээрэ.
- 176) Үнелиг белек.
- 177) Мен силерге чүс рубль өрелиг мен.
- 178) Дөө ында.
- 179) Сураглыг музыкантының концерти.
- 180) Яблоктуң чартыы.
- 181) Шай бичии-ле чылыг.
- 182) Сен ам улуг кижиге сен.
- 183) Ында кезээде чылыг.

- 184) Бөгүн даштын чылыг.
- 185) Номнар шупту улуска четчир.
- 186) Он алды харлыг кыс.
- 187) Мээң харым үжен.
- 188) Ол кижиге шагда-ла бажыңында.
- 189) Ол кортук эвес кижиге чүве.
- 190) Мен инженер мен.
- 191) Ол-даа чүгээр!
- 192) Чээрби бир кижиге.
- 193) Хоорайга чедир ам-даа ырак.
- 194) Музыкага туралыг кижиге.
- 195) Бо ном ооңуу.
- 196) Бо орук дуу оруктан артык узун.
- 197) Бо бажың оон улуг.
- 198) Ында үш уруг бар.
- 199) Беш чүс олуттуг театр.

- 200) Кандыг сорулга-биле?
- 201) Тыва дыл кырында каш ном барыл?
- 202) Май айның ажыл төлевири.
- 203) Бөгүн кым чогул?
- 204) Стакан долу сүт.
- 205) Черле ындыг эвес.
- 206) Ырның сөзү кымныыл?
- 207) Бажың ишти долу кижиги.
- 208) Силерде мыйыстыг бода мал хөй бе?
- 209) Ол аажок чай чок.
- 210) Ол чааскаан эвес.
- 211) Бөгүн агаарның байдалы кандыгыл?
- 212) Арыг болуру — кадыкшылдың үндезини.
- 213) Өрээлде кым-даа чок.
- 214) Тыва дыл талазы-биле шинчилел.
- 215) Мында таптыг-ла чүс рубль бар.
- 216) Хем кырында туман бар.

- 217) Чечектер чырыкка ынак.
- 218) Ол мээң үем кижги.
- 219) Автобус шимчээшкини.
- 220) Ооң хары алдан хире.
- 221) Школаңарда хөй өөреникчи бар бе?
- 222) Меңээ силер херек силер.
- 223) Меңээ силернии херек чок.
- 224) Хой база, инек база, аът база азырал амытаннар-дыр.
- 225) Ол чугула эвес.
- 226) Угбам база оол дуңмам бар.
- 227) Бир хонукта чээрби дөрт шак бар.
- 228) Номерниң хонукта хөлезизи чүл?
- 229) Номда үш чүс арын бар.
- 230) Он ажыг рубль.
- 231) Бойдустуң чараш черлери.
- 232) Үнүштүң чер кырында кезээ.
- 233) Өрээлде карангы-дыр.

- 234) Сеңээ каш акша херегил?
- 235) Номда хөй солун чүүлдер бар.
- 236) Хоорайның барыын талазы.
- 237) Чогу ол бе?
- 238) Бир шак ажыг.
- 239) Бистиң оовус эр-хей.
- 240) Меңээ такси херек.
- 241) Музыкага ынакшыл.
- 242) Бо кудумчуда колдуунда улуг бажыңнар бар.
- 243) Мээң тонум сээңиинден чолдак.
- 244) Силерде аныяктар хөй бе?
- 245) Меңээ чогуум-на силер херек силер.
- 246) Хөйүнде-ле ооңуу шын.
- 247) Өске саналдар бар бе?
- 248) Силерниң чүьгүңер деңзизи артык-тыр.
- 249) Дараазында сеансыже билет бар бе?
- 250) Хөй уткалыг сөс.

- 251) Силерде телефон бар бе?
- 252) Силерге кандыг номер херегил?
- 253) Бистиң черде арыглар болгаш хөлдер хөй.
- 254) Сөөлү кымыл? — Мен сөөлү мен.
- 255) Силер аңчы силер бе?
- 256) Ынакшыл дугайында ыры.
- 257) Беш шак он беш минута.
- 258) Ооң хевири чиктиг.
- 259) Номчукчуларның ном дугайында бодалы.
- 260) Ында четпестер хөй.
- 261) Каш кижил, ынча чаң бар.
- 262) Орус дыл кырында ном.
- 263) Ооң хары он чеди.
- 264) Мээң бодумнун бодалдарым бар.
- 265) Силер мээң өңнүүм-биле таныш силер бе?
- 266) Бо номнар мээңии.
- 267) Бистиң общежитиевисте столовая, номчулга залы бар.

268) Мен бот мен.

269) Дараазында хүн.

270) Улустарның аразында найырал.

271) Боскумга чедир тодуг мен.

272) Бо ном мээң ажылымга эргежок чугула.

273) Бо ном менде бар.

274) Мен ооң-биле чажыт мен.

275) Бо анаа баштак-тыр.

276) Уруг-дарыг дугайында сагыш-човаашкын.

277) Ында ном хөй.

278) Акызы угбазындан улуг.

279) Ында эки библиотека бар.

280) Менде хостуг үе чок.

281) Бо мээң бажында (/ ажылда) телефонум-дур.

282) Бүгү делегей байдалының дугайында илеткел.

283) Аңаа үш рубль өрелиг мен.

- 284) Биске [шак-ла] ындыг кижиге херек.
- 285) Ооң дугайында эки бодалдыг мен.
- 286) Олар мээң хоочун өнүктүрүм.
- 287) Бо бажың кожазында бажыңдан улуг.
- 288) Хемниң кыдыында бажың.
- 289) Бис чажывыстан таныш бис.
- 290) Анаа чаш уруг.
- 291) Хем мында өске черлердээзинден делгем.
- 292) Эртең талазы-биле командировка.
- 293) Аас-кежик чок кижиге.
- 294) Анаадан хөй.
- 295) Бөгүн он үштүң хүнү.
- 296) Ол хөй кижилер-биле таныш.
- 297) Экизин аа!
- 298) Мен хүннү бадыр чай чок мен.
- 299) Бо мээң доктаамал ажылым.

- 300) Чүге-даа сонуургал чок кижги.
- 301) Ындыг кончуг хөй эвес.
- 302) Оларның аразында ылгал чок.
- 303) Онза чугула чүве.
- 304) Шөлде улус аажок хөй.
- 305) Чараш эвес бажың.
- 306) Номда солун чүү-даа чок.
- 307) Амдызында ажы-төл чок бис.
- 308) Мында кандыг-даа бак чүве чок.
- 309) Ооң оглу бар.
- 310) Меңээ чүү-даа харааданчыг эвес.
- 311) Чугула эвес херек.
- 312) Черле ындыг эвес, хей чүве!
- 313) Ол утка чок чүве-дир, хей чүве-дир.
- 314) Мында кандыг-даа хомуданчыг чүве чок.
- 315) Черле хоржок, хей чүве!
- 316) Бо дээрге черле дыка-ла каттырынчыг чүве-дир!

- 317) Мээң херээм эвес.
- 318) Бо бистиң ниити херээвис.
- 319) Черле хоржок мен!
- 320) Холдар хирлиг.
- 321) Кандыг чылдагаан-биле?
- 322) Ол-даа ындыг-ла коргунчуг эвес чүве-дир!
- 323) Кыс дуңмам чок.
- 324) Ол чолдак, ынчалза-даа күштүг.
- 325) Ооң хары чээрби үш.
- 326) Өөреникчилер экзаменнерге белен.
- 327) Олар бот-боттарынга хары улус.
- 328) Эртем талазы-биле хайгааралдар.
- 329) Ол сыр өске чүве-дир.
- 330) Оруктуң кырында шөгжегер доозун.
- 331) Ол элээн угаанныг.
- 332) Менде янзы-бүрү ажил-херек хөй.
- 333) Ол мээң-биле дең узун кижиги.

- 334) Бо номнар ам меңээ херек чок.
- 335) Дыштанылгадан бир ай бурунгаар.
- 336) Бөгүн чай чок мен.
- 337) Ол шын эвес чүве-дир.
- 338) Ховуларлыг чер.
- 339) Ол кижиниң авторитеди улуг.
- 340) Ында күзел-сорук чок.
- 341) Мал ажылы — көдээ ажил-агыйның чугула адыры.
- 342) Силерниң-биле ол кижиниң шынныг бе?
- 343) Тайганың аң-меңи элбек.
- 344) Мен ооң-биле дөмей назылыг мен.
- 345) Ындыг кижиниң меңээ харын херек.
- 346) Ол кижиниң чугаажок шын.
- 347) Силерниң кайы-бирээңер?
- 348) Мен барымда.
- 349) Ооңуу мырыңай-ла шын.
- 350) Менде бо ном чок.

- 351) Ооң өөнүң ишти шупту беш кижги.
- 352) Бо мээң акымның ному.
- 353) Паспорт[унар] бодуңарда бе?
- 354) Ол маргылдаа чок үнелиг ажылдакчы.
- 355) Кылаңнааш чүве бүрүзү алдын эвес.
- 356) Шынап, база бир солун чүүл бар.
- 357) Мээң ооң-биле харылзаам эки.
- 358) Каш харлыг силер?
- 359) Бо бажың дуу бажыңдан улуг.
- 360) Бо силерниң хууда бажыңыңар бе?
- 361) Мырыңай херек чок.
- 362) Сенээ орус-моол словарь херек бе?
- 363) Кадайлыг (/ ашактыг) силер бе?
- 364) Мен дег дурттуг.
- 365) Ажыктыг сүме.
- 366) Силерниң мырыңай шын.
- 367) Оларның чаңнары дөмей эвес.

- 368) Каш харлыг сен?
- 369) Кассада бөгүнгү билеттер бар бе?
- 370) Ховаганның чалгыннары чараш.
- 371) Меңээ бичии уруглар ному херек.
- 372) Силер бөгүн кежээ хостуг силер бе?
- 373) Кымныы-даа эвес.
- 374) Аразы каш-ла метр.
- 375) Аныяк назы — кайгамчык эки үе!
- 376) Меңээ шынап-ла бо ном херек.
- 377) Ол кымга-даа билдингир.
- 378) Номда хөй солун чүүл бар.
- 379) Ол-даа меңээ пат чүве-дир.
- 380) Уттуучал кижидир.
- 381) Ол музыкага, а оон аңгыда уран чурулгага ынак.
- 382) Ол мээң эки таныжым.
- 383) Мен ооң-биле найыралдым мен.

- 384) Акыңар азы угбаңар бар бе?
- 385) Хөй катап күштүг.
- 386) Мээң фамилиям Иванов.
- 387) Бо шинчилелдер кончуг чугула.
- 388) Экзаменге кончуг эки харыы.
- 389) Арыг иштинде тулаа.
- 390) Кыс (/ Бичии) уруглар журналдары бар бе?
- 391) Чогаалчыларның чогаалдарының очулгалары бар бе?
- 392) Мындыг эрте, даң бажында!
- 393) Өг-бүледе үш кижиге бар.
- 394) Бедии дең бажыңнар.
- 395) Ол өске херек.
- 396) Кезээде белен!
- 397) Силерде бо өөрөдилге ному бар бе?
- 398) Ыңай-даа эвес, бээр-даа эвес.
- 399) Ол силерниң чүңерил? — Чүм-даа эвес.

- 400) Ол менден беш хар улуг (/ бичии).
- 401) Бистиң ниитилеливисте херээженнер болгаш эр кижилер дең эргелиг.
- 402) Хоорай биле көдээниң аразында ылгал.
- 403) Ол бе азы өске бе?
- 404) Ийи катап үш алдыга дең.
- 405) Ол адазынга эвес, харын-даа авазынга дөмей.
- 406) Чуруктарлыг ном.
- 407) Долгандыр бүгү чүве шыпшың.
- 408) Ынчанмыже ооңуу шын.
- 409) Аа, мында ышкажыңар чүл!
- 410) Тыва (/ орус) дыл кырында номнар эңмежок.
- 411) Чылда үш чүс алдан беш хүн бар.
- 412) Бажың хире хемчээлдиг.
- 413) Ырак эвес чер.
- 414) Акшазы хөй кижии.
- 415) Бистиң мурнувуста шак ам-даа хөй.
- 416) Силер чүге мындыг муңгаргай силер?

- 417) Бистиң саналдарывыс шуут аңгы-аңгы.
- 418) Сугнуң температуразы чээрби беш градус.
- 419) Бистиң аравыстан кижиги бүрүзү.
- 420) Бистиң хоорайывыс чеден муң ажыг чурттакчылыг.
- 421) Даштын чаъс соонда малгаштыг-дыр.
- 422) Мында дүгдээзинден шоолуг сагыш амыр эвес.
- 423) Бо хөлде балык дуу хөлдүүнден оранчок хөй.
- 424) Бөгүн агаар дүүнгүзүнден эки-дир.
- 425) Кышкы хүннер чайныындан кыска.
- 426) Ооң столунуң кыры кезээде бүрүн эмге-сескелиг.
- 427) Стол төгерик хевирлиг.
- 428) Дөртөн беш градус булуң.
- 429) Барыын чүктен хат.
- 430) Ол кижиги ышкаш тускай эртемниглер эвээш.
- 431) Хамыктың-на дээреси.
- 432) Мээң бо чугаам оюн эвес.
- 433) Стол биле ном шкавының аразында хос чер.

- 434) Ажыктыг номнар.
- 435) Дүштеки чем бир шак бетинде.
- 436) Даштын соок он градус.
- 437) Бажыңга чедир ырак эвес.
- 438) Силерниң өрээлиңер дөрткү каътта.
- 439) Айже ужудуушкун.
- 440) Хоорай боду улуг эвес, ынчалза-даа ол бодунуң шаа-биле онзагай чүүлдерлиг.
- 441) Ында мээни дег база-ла ындыг ном бар.
- 442) Хүн херелдериниң үнүштерге салдары.
- 443) Ажылда бергелер.
- 444) Өңнүг чуруктарлыг ном.
- 445) 1917 чылдың ноябрь чеди — төөгүлүг үе.
- 446) Кадыыңар кандыг-дыр? — Тергиин эки.
- 447) Школа назылыг уруглар.
- 448) Бөрү дугайында тоол.
- 449) Ажыктыг үнүш.

- 450) Ол солун ажылдыг кижиги.
- 451) Кандыг-дыр силер? — Мында аарышкылыг-дыр.
- 452) Бөгүн бештиң хүнү.
- 453) Эжик шоочалыг.
- 454) Ооң музыкага сонуургалы чок.
- 455) Ол ажылга мээң хөңнүм чок.
- 456) Чер адаанда орук.
- 457) Чылда он ийи ай бар.
- 458) Бажың иштинде ыржым-дыр.
- 459) Арзылаң дег күштүг.
- 460) Он сес хире харлыг кыс.
- 461) Ооң өңнүктери хөй.
- 462) Ол эжинден ийи хар улуг.
- 463) Алдар дугайында күзелдер.
- 464) Чайлыг мен, хостуг үем бар.
- 465) Лекциялар аразында чапсар.
- 466) Ооң мурнунда хүн.

- 467) Кандаай амытан сен?
- 468) Автобус остановказы ырак эвес.
- 469) Ол кайда-даа чок.
- 470) Далай эриинде курорт.
- 471) Уйгу чок дүн.
- 472) Хар кырында истер илдең.
- 473) Ол орлан аажы-чаңныг.
- 474) Уругнуң эъди изиг-дир.
- 475) Ол мырыңай харам (/ хоптак) эвес.
- 476) Меңээ сээң ужун ыядынчыг-дыр.
- 477) Үзел талазы-биле ылгал.
- 478) Арга-арыглыг чер.
- 479) Бо хоорай чүнүң-биле-даа алдарлыг эвес.
- 480) Он тоску арын.
- 481) Ном биле кыдырааш.
- 482) Ол бажыңында чок.

- 483) Бо журналдың өртээ кажыл?
- 484) Олар аалында.
- 485) Шупту улуска билдингир болуушкуннар.
- 486) Номнуң тос чүс дугаар арны.
- 487) Бичии уруг аажок сонуургак.
- 488) Бо чылын тараа аралыг-дыр.
- 489) Далайга дамды дег.
- 490) Бо кандыг-даа ужур-дуза чок.
- 491) Амдыызында чок.
- 492) Менде ындыг бодал чок.
- 493) Институтта ам кым-даа чок.
- 494) Бо онза чугула.
- 495) Баштайгы ынакшыл.
- 496) Ынак чогаалчыңар кымыл?
- 497) Ооңуу маргылдаа чок шын.
- 498) Даарта эвес, ылап-ла бөгүн.
- 499) Кандыг-даа чигзиниг чок.

- 500) Мунар аът.
- 501) Диш чуур паста.
- 502) Хеп чуур саван.
- 503) Өгленир кыс биле оол.
- 504) Ижер суг садар автомат.
- 505) Чагаа бижиир чай чок.
- 506) Шупту келир ужурлуг.
- 507) Мону кылыр аргажок.
- 508) Стол кырында чыдар ном.
- 509) Бо мээң акымның ажылдаар чери.
- 510) Дедир баар орук.
- 511) Кижини бүрүзү ажылдаар хүлээлгелиг.
- 512) Ажылдаар болгаш дыштаныр эрге.
- 513) Ол мээң чээним болур кижини.
- 514) Ажыглаар өөредилге ному.
- 515) Олуларга эпчок сандай.
- 516) Маңаа таакпылаары хоруглуг.

- 517) Кижиг бүрүзүнүн туралаар чүвези аңгы.
- 518) Ооң баар шаа кайдал!
- 519) Ол чугаалажырынга ынак.
- 520) Ооң техникада билир чүвези эвээш.
- 521) Мээң ырлаар турам (/ хөңнүм) чогул.
- 522) Курортка дыштаныр күзелдиг мен, ынчалза-даа чайым чогул.
- 523) Чеди чүс кижиг кирер зал.
- 524) Чүден эгелээрил?
- 525) Силерниң чоруурунар эргежок чугула.
- 526) Театр баар хөңнүм чогул.
- 527) Сээң улузуң кандыг турарыл?
- 528) Бөгүн даштын соок, казыыр чээрби градус (-20°).
- 529) Оон чүү боорул?
- 530) Мен дораан кээр мен.
- 531) Чүү дидир силер?
- 532) Ой, а мен канчаар мен?
- 533) Номну номчуур херек.

- 534) Бо орук каяа аппаарыл?
- 535) Ону канчаар билирил?
- 536) Бо ажылды далаштыг күүседир херек.
- 537) Ону кылыры белен.
- 538) Ону билир кижиге ховар.
- 539) Вокзал кайы талада турарыл?
- 540) Кичээнгей салыр херек.
- 541) Бажыңче кирер эжик херим иштинде.
- 542) Силерниң өңнүүңер ам кайда турарыл?
- 543) Моон почтаже канчаар эртерил?
- 544) Мээң ырлаар хөңнүм чогул.
- 545) Ашактың дыңнаары багай.
- 546) Ооң сөстөринге бүзүрээр арга чок.
- 547) Ону канчаарыл?
- 548) Моон ыңай канчаар-даа арга чок.
- 549) Силерге оон өске мээң чугаалаар чүм-даа чок.
- 550) Ол кажан келирил?

- 551) Школа кайда турарыл?
- 552) Моон эки аът тывар аргажок.
- 553) Автобус доктаар чер.
- 554) Ол шыңгыы чурум сагыыр кижиги.
- 555) Балык тударының херекселдери.
- 556) Ол кижиги хуусаазында келир ужурлуг.
- 557) Кылыр чүвем чок.
- 558) Шуптунар чөпшээрержир силер бе?
- 559) Мен ном номчуурунга ынак мен.
- 560) Мен өскениң херектеринче киржиринге ынак эвес мен.
- 561) Ол эвээш чугаалаар, ынчалза-даа кылыры хөй.
- 562) Силерге баар чайым чок.
- 563) Кол кирер эжик.
- 564) Каттырар харыым чок.
- 565) Поезд чоруурунун бир шак мурнунда.
- 566) Ол шылгарангай эртемденнерниң санынга кирер кижиги.
- 567) Шынын чугаалаарга, ооңуу шын.

- 568) Мынчаар бижиир херек.
- 569) Доп-дораан келир мен.
- 570) Мен база киноже баар мен.
- 571) Бүгү делегейде дайын күзээр улус чок.
- 572) Кайнаар кагарың ол?
- 573) Бажың чанында чунар-бажың, гараж база огород бар.
- 574) Харыылаарыңга белен силер бе?
- 575) Даарта бис ужуражыр ужурлуг бис.
- 576) Ырлаарыңга (/ хомустаарыңга) ынак мен.
- 577) Меңээ чаңгыс (/ ийи) кижичурттаар номер херек.
- 578) Ол менден ыракта дээрэ ойнаар.
- 579) Ол албан келир.
- 580) Мен аңаа ужуражыр мен.
- 581) Дыштанылгаңар кажан эгелээрил? — Даарта (/ он хонгаш).
- 582) Эки-дир, ынчаар кылыр бис!
- 583) Бир номнуң соонда өске ном номчуур.

- 584) Мен өөрениксээр мен.
- 585) Кым болуксаар сен?
- 586) Ооң дугайында мээң чугаалаксаарым аажок.
- 587) Кирериниң экзаменнери кажан эгелээрил?
- 588) План ёзугаар ажилдаар.
- 589) Сээң-биле кады чоруур мен.
- 590) Ооң ам сагыш човаар чүвези хөй.
- 591) Моон соңгаар канчаарыл?
- 592) Кым баарыл, мен бе азы сен бе?
- 593) Билдингир кылдыр чугаалаар.
- 594) Мен соонда келир мен.
- 595) Меңээ бо ном херек апаар.
- 596) Соңганы хаар херек.
- 597) Ол келир боор.
- 598) Бо сөстү канчаар адаарыл?
- 599) Ону канчаар кылырын билир мен.

- 600) Кажан келир силер?
- 601) Даарта катап келир мен.
- 602) Каяа ужуражыр бис?
- 603) Кайнаар баар силер?
- 604) Алыр силер бе?
- 605) Ам канчаар бис?
- 606) Шай ижер аяк.
- 607) Силерниң чагааңарны манаар мен.
- 608) Чөп кылыр кижги.
- 609) Хүнге бодаарга, ай черге чоок.
- 610) Бистиң чугаалажыр чүвевис чок.
- 611) Кежээге чедир бо ажылды доозар херек.
- 612) Мону бир дугаарында тайылбырлаар херек.
- 613) Ону кылыры аңаа чалгааранчыг.
- 614) Ол бүгү чүвени чөрүштүр (/ удур) кылыр кижги.
- 615) Ону ам кадык-даа дижир ышкаш.
- 616) Ындыг херектерге киржир аргам чок.

- 617) Аңаа хөй шак негеттинер.
- 618) Кылыр чүве чогуңдан.
- 619) Бөгүн чаашкын чаар боор.
- 620) Ындыг чүве каяа турар боор!
- 621) Ол чөпшээрежир боор.
- 622) Аргажок! Ам канчаар боор!
- 623) Ында кижии кайгаар чүү боор.
- 624) Оон чүнү алыр боор.
- 625) Оон кандыг дуза үнер боор?
- 626) Ол даарта келир боор.
- 627) Чүү турар боор!
- 628) Мен сени театр чанынга манаар мен. — Ындыг-дыр!
- 629) Соңга чанынга олулар.
- 630) Бис ам-даа көржүр бис.
- 631) Олуттан турар.
- 632) Ону кым-даа билер.
- 633) Бо айтырыгны база катап көөр бис.

- 634) Ону шупту билирлер.
- 635) Сандай кырынга турар.
- 636) Чүнү чугаалаарыңны билир мен.
- 637) Аарыг кижини оваарымчалыг (/ кичээнгейлиг) ажаары.
- 638) Бистиң шинчилээр чүвевис.
- 639) Чер адаанга кылыр ажилдар.
- 640) Күзелди боттандыраары.
- 641) Өөрүүр хире чүү-даа чок.
- 642) Орус дылдан тыва дылче очулдыраар.
- 643) Бо бодалганы бодаар аргажок.
- 644) Бо чылын школаны доозар бис.
- 645) Бирги кичээл сес шакта эгелээр.
- 646) Каш экзамен дужаар силер?
- 647) Лекцияны кичээнгейлиг дыңнаар.
- 648) Саазынга ораар.
- 649) Мен бижиир мен.
- 650) Ол ажилдаар.

- 651) Бөгүн кежээ чүнү кылыр силер?
- 652) Мен силерге бүзүрээр (/ идегээр) мен.
- 653) Библиотекадан номнар алыр.
- 654) Бүгү чүвениң дугайын айтырар.
- 655) Башня ырактан көстүр.
- 656) Вокзалга чогуур өйүндө келир.
- 657) Улуг-хүнде бис музей баар бис.
- 658) Аалчыны өрээлче киирер.
- 659) Ол ашак кижиге кылдыр көстүр.
- 660) Хепти чемодандан уштур.
- 661) Дараазында экзаменни кажан дужаар силер?
- 662) Ол аарыг кылдыр көстүр.
- 663) Кармандан акша уштур.
- 664) Бистер, бирээде, музей баар, ийиде, өңнүктеривиске ужуражыр ужурлуг бис.
- 665) Бөгүн театрда чүү болурул?
- 666) Кым ырны эгелээрил?
- 667) Шиш каш шакта эгелээрил?

- 668) Кым чугаалаарыл?
- 669) Кымны келдирерил?
- 670) Кым харыылаарыл?
- 671) Бирги кичээл кажан эгелээрил?
- 672) Кымга сөс бээрил?
- 673) Бут бөмбүүнүң сезону кажан ажыттынаарыл?
- 674) Хүрешке чеже мөге киржирил?
- 675) Эм кажан белең болурул?
- 676) Бо эми кажан ижерил?
- 677) Хүнде каш катап бо эми ижерил?
- 678) Күзүн тарыыр культураларның тарылгазын кажан эгелээрил?
- 679) Самолёдуңар кажан ужарыл?
- 680) Бо автобус кайнаар баарыл?
- 681) Дараазында кая доктаарыл?
- 682) Музейге чедир каш катап доктаарыл?

- 683) Бо чоокта такси турар чер кайыл?
- 684) Хурал каш шакта эгелээрил?
- 685) Кым санал бээрил?
- 686) Хуралы кажан болурул?
- 687) Телеграф каш шакка чедир ажылдаарыл?
- 688) Орукка самолёт каш шак ужаларыл?
- 689) Хаак маргылдаазы каяа эртерил?
- 690) Сөөлгү сеанс каш шакта эгелээрил?
- 691) Садыг кажан ажиттынарыл (/ хагдынарыл)?
- 692) Силерниң ажылыңар кандыг байдалдыг турарыл?
- 693) Силерниң араңардан мону кым билирил?
- 694) Ол кудумчу кайда турарыл?
- 695) Секретарьның хүлээлгелери чүден тургустунарыл?
- 696) Ындыг чорукту канчаар көөрүл?
- 697) Бо сөс кандыг утка илередирил?
- 698) Кирер (/ үнер) эжи кайдал?
- 699) Канчаар кылырыл?

- 700) Мен чааскаан чурттап турар мен.
- 701) Экии! Кирип болур бе?
- 702) Оожум агып чыдар хем.
- 703) Ол чем кылып билир.
- 704) Оттуруп көөр силер.
- 705) Ол мону кылып шыдаар.
- 706) Сен чедип келир сен, ындыг бе?
- 707) Өттүр көстүп турар пөс (/ көжеге).
- 708) Мээң өөренип турарым школа бо-дур.
- 709) Мен бөгүн дыштанып турар мен.
- 710) Кажан-бир шагда ол чанып келир.
- 711) Мен чоруур мен, а ол артып калыр.
- 712) Бичии уругну соңгага чоокшуладып эккээр.
- 713) Мен угбам сугда чурттап турар мен.
- 714) Мону билип алыры меңээ чугула.
- 715) Силер мону кандыг деп көөр силер?
- 716) Мен ооңуу шын деп бодаар мен.

- 717) Чүвени канчап билир!
- 718) Ону чүгле силер кылып шыдаар силер.
- 719) Маңаа артып калыры айыылдыг.
- 720) Бо сарайны көжүрүп бузар херек.
- 721) Олуржуп турарларның даңзызы.
- 722) Кады ажылдап турар эштери.
- 723) Ооң диштери аарып турар.
- 724) Ол мээң билип алырым хире эвес чүве-дир.
- 725) Боттанып болур план.
- 726) Бис силерниң-биле дугуржуп алыр ужурлуг бис.
- 727) Орукка ап чоруур чүвелерни шыгжаар камера.
- 728) Бо айтырыгны топтап бодаар херек.
- 729) Түр болуп турар болуушкун.
- 730) Ол өөренип турар аразында аңаа дузалаар херек.
- 731) Ол кижилерниң бодап турарыңар ышкаш ындыг эвес.
- 732) Бүгү-ле болдунуп болур чүвениң шуптузун кылыр мен.
- 733) Хүн санап кылыр ажыл.

- 734) Шак бо номну ап алыр херек.
- 735) Удурланып турар кижн бар бе?
- 736) Дадагалзап орар кижн бар бе?
- 737) Хоорайывыс чылдан чылче өзүп, сайзырап орар.
- 738) Аңаа бо дугайын тайылбырлап ор мен харын.
- 739) Чүве билип алыксаар студент.
- 740) Олар оон-даа эки ажылдаксап турарлар.
- 741) Аалчыларывыс бөгүн театр барыксап турар-дыр.
- 742) Мында орустап билир кижн бар бе?
- 743) Тывалап билир силер бе?
- 744) Бис үргүлчү ужуражып турар бис.
- 745) Силерни кым деп адаарыл?
- 746) Ону хүлээлгем деп санаар мен.
- 747) Бо чүү деп кудумчул?
- 748) Ындыг деп бе!
- 749) Бо ажылды моон дүрген кылып болур.
- 750) Айтырып болур бе? — Болур.

- 751) Канчап ындыг боор?
- 752) Кым бооп ажылдап турар силер? — Очулдурукчулап турар мен.
- 753) Каяа дужуп алыр бис?
- 754) Уругларыңар өөренип турар боор аа?
- 755) Ооң бөгүн ээп келири арам саар-ла боор.
- 756) Орукка ап чоруур акша.
- 757) Ол бодун бичии оол дег ап чоруур.
- 758) Мен удавас ээп келир мен.
- 759) Кино көөр билеттер садып алыр.
- 760) Буфеттен эртенги чем чип алыр.
- 761) Словарь-биле очулдуруптар мен.
- 762) Чанынга барып турар.
- 763) Температура улам бедип турар.
- 764) Бажың ырактан көстүп турар.
- 765) Бодунга бөрт шилип алыр.
- 766) Малгашче кээп дүжер.
- 767) Хөлү-ле беш хонгаш келир деп бодап орар-дыр мен.

- 768) Огурецтер ам үнүп орар.
- 769) Бис дүштеки чем соонда үргүлчү агаарлап турар бис.
- 770) Маңаа янзы-бүрү кижилер кээп турар.
- 771) Силерниң дугайынарны бо-ла сактып турар бис.
- 772) Мону уруглар безин билип турар.
- 773) Кажан силос белеткеп чоруур силер?
- 774) Самолёт кажан ужуп үнерил?
- 775) Стадионга кайылап чедерил?
- 776) Ол кинотеатрга канчап чедерил?
- 777) Аэропортка чүнүң-биле чедип ап болурул?
- 778) Кайыын эртенги чем чип ап болурул?
- 779) Үш (/ ийи, дөрт, он) дугаарлыг кым ойнап турары ол?
- 780) Кол рольду кым ойнап турарыл?
- 781) Эмчи кажан хүлээп ап турарыл?
- 782) Ниити ырда кым киржип турарыл?
- 783) Кызыл-тастың кандыг сорттарын совхозунар өстүрүп турарыл?

- 784) Мал кандыг аарыглардан аарып турарыл?
- 785) Бо парк кажандан бээр туруп турарыл?
- 786) Бөгүн кинотеатрларда кандыг кинолар үнүп турарыл?
- 787) Ши бөлгүмүн кым удуртуп турарыл?
- 788) Каш дугаар класстан эгелеп даштыкы дыл өөренип турарыл?
- 789) Почта кайы шактарда ажылдап турарыл?
- 790) Хол-биле чеже кижиге сизге кезип турарыл?
- 791) Каток кажан ажылдап турарыл?
- 792) Эмчи кайы шактарда хүлээп ап турарыл?
- 793) Бо сөс чүнү илередип турарыл?
- 794) Силерни чүү сонуургадып турарыл?
- 795) Бо чурук чүнү көргүзүп турарыл?
- 796) Ол чүнү кылып турарыл?
- 797) Ажаап алышкын үезинде тараа чидири кайы хирел?
- 798) Тарааның үнүп оорары кандыгыл?
- 799) Саваны чуп кааптар.

- 800) Билбес черлери.
- 801) Танывас кижилери.
- 802) Билбези хоорай.
- 803) А ол келбес.
- 804) Билбес чүвези чок кижии.
- 805) Чүве чугаалавас кижии.
- 806) Ыыттавас кижии.
- 807) Караа көзүлбес кижии.
- 808) Маңаа шимээргеп болбас.
- 809) Ол кээп шыдавас, чүге дээрге аажок чайы чок.
- 810) Ооң-биле деңнежип шыдавас мен.
- 811) Ол чеже-даа арага ишкеш, эзирбес кижии.
- 812) Караңгыдан кортпас.
- 813) Ындыг чүве турбас.
- 814) Орта чугаалап шыдавас.
- 815) Ооң кээр-келбези меңээ хамаанчок.
- 816) Ону ынчап болбас ужурлуг.

- 817) Соңгаарладып болбас херек.
- 818) Канчап-даа элзедип шыдавас сен.
- 819) Ол кижиден артык сөс сөгледип ап шыдавас.
- 820) Шынныг чүвени чажырбас.
- 821) Мээң ону билбезим ат чүве.
- 822) Мен ону шыдавас мен.
- 823) Ужу-кыдыы көзүлбес далай.
- 824) Бойдуста мырыңай шимчевес чүве чок.
- 825) Болдунмас чүвени күзээн херээ чок.
- 826) Мен аңаа күш четпес мен.
- 827) Бижик билбес чорукту узуткаары.
- 828) Мен келбес мен, чүге дээрге чай чок.
- 829) Ол кандыг-даа көгүдүлгеге алыспас кижиги.
- 830) Бо мээң холдан салбас номум.
- 831) Ол номдан адырылбас кижиги.
- 832) Ол бисти шуут танывас.
- 833) Сээң-биле ону деңнеп болбас.

- 834) Мен ооң оозун анаа эрттирбес мен!
- 835) Көңгүс таарышпас.
- 836) Шуптузун харагалзап четтикпес сен.
- 837) Үш шакка он беш минут четпес.
- 838) Ол чүнү-даа херекке албас.
- 839) Ынчаарга сен меңээ бүзүрөвөс сен бе?
- 840) Ону канчап-даа ажып шыдавас.
- 841) Бажыңнар ногаан ыяш аразыңга көзүлбөс апаар.
- 842) Ол чүдөн-даа ойталавас.
- 843) Мен бодум безин эки-ле билбес мен.
- 844) Силерниң ыттавазыңар чүнү илередип турарыл?
- 845) Ыттарның чыт эндевели кончуг.
- 846) Мен моон соңгаар ындыг чүвө кылбас мен.
- 847) Чайым чогул, ынчангаш кээп шыдавас мен.
- 848) Ол кижиге ам келбес боор.
- 849) Чаъс болбас ышкаш-тыр.
- 850) Ол ам черле келбес чадавас.

- 851) Олар келбес чадавас боор.
- 852) Кым-бир кижиге бо таарышпас бооп чадавас.
- 852) Ол аараан чадавас боор.
- 853) Мен кайнаар-даа барбас мен.
- 854) Уттуп болбас.
- 855) Ол аңаа таарышпас.
- 856) Чүге-даа шорлуп шыдавас сен.
- 857) Таакпылавас мен деп аашкынар.
- 858) Мен аңаа бодумну чагыртпас мен.
- 859) Мен кажан-даа чалгааравас кижиге мен.
- 860) Соңгаарлатынмас херек.
- 861) Бистиң чуртувус экономика талазы-биле төттүнмес кур күштерлиг.
- 862) Үе-шак манап чытпас.
- 863) Ол кижиге аңаа чораан бе, чорбаан бе, билбес мен.
- 864) Бис удавас ужуражыр чадавас бис.
- 865) Черле болур чадавас.
- 866) Мен кайнаар-даа барбас боор мен!

- 867) Бис ужурашпас боор бис.
- 868) Мен келбес боор мен.
- 869) Ол бөгүн келбес боор.
- 870) Сен ол дугайын билбес боор сен.
- 871) Ону билир силер бе? — Таанда, кайын билбес боор! (/ билбейн аан!)
- 872) Чорбас мен. — Чорбас мен деп чүү дээриң ол?
- 873) Силерниң дилээңерни күүседип шыдавас-тыр бис.
- 874) Ол акызынга шуут дөмейлешпес кижиги.
- 875) Кандыг-даа дилеглерни тоовас.
- 876) Ол меңээ хамаарышпас.
- 877) Кеземчеден чайлап шыдавас сен.
- 878) Мен ооң-биле деңнежип четпес мен.
- 879) Кыжаныглардан кортпас.
- 880) Ону ажып шыдавас сен.
- 881) Бодунуң алдарын ышкынмас.

882) Ол кижиге билиг талазы-биле силерге алдырбас.

883) Аңаа бүзүрөвөс мен.

884) Номнар шкапка сыңмас.

885) Келирим чадавас.

886) Көрбөс силер бе.

887) Чаа, мен ону утпас мен!

888) Бир шапка он беш минута четпесте.

889) Мен бодум безин экидир билбөс мен.

890) Ындыг сөс билбөс мен.

891) Силер удурланмас силер бе?

892) Аарыг кижини хөлзедип болбас.

893) Удур саналдар болдурбас.

894) Үе-шак манап турбас.

895) Черле мен бүзүрөвөс мен.

896) Аарыг кижиге операцияны шыдавас.

897) Моон чүү-даа үнмес.

898) Бичии уруг ам-даа чугаалап билбөс.

899) Оон ыңай чүү болурун билбөс мен.

- 900) Эрткен чылдың майда.
- 901) Розадан кылган букет.
- 902) Дагаа эьдинден кылган быдаа.
- 903) Чаа сагган сүт.
- 904) Соңгу чүктен каккан хат.
- 905) Консервалар суп каан хааржак.
- 906) Аар чүдүртүнген машина.
- 907) Чаш уругнуң тырттырган чуруу.
- 908) Оваалап каан элезин.
- 909) Суук чүүл кудуп каан сава.
- 910) Чүве бижип каан кыдырааш.
- 911) Хайындырып каан колбаса.
- 912) Тырттырган чурукта бижээн чүүл.
- 913) Улуг өртектиг кештен кылган тон.
- 914) Турупкан кижини.
- 915) Ол соокка алзыпкан, ооң чөдүрери аажок.
- 916) Чүс-чүс чылдарда туруп келген чаңчылдар.

- 917) Чөпсүнген-даа эвес, удур-даа эвес.
- 918) Шаанда маңаа тулаалар турган, а ам олар чок.
- 919) Самолёт эртен ужуп үнген.
- 920) Бис дем-не кежээки чем чип алган бис.
- 921) Ол үр аараан, ам кадык.
- 922) Мээң төрээн чуртум делгем.
- 923) Уругларынга адазының берген чагыы.
- 924) Чаъс кудуп-ла келген.
- 925) Ногаа чораан хааржак.
- 926) Ногаадан кылган быдаа.
- 927) Кандан кылган бижек.
- 928) Кадырып каан чимистер.
- 929) Кадып калган хлеб.
- 930) Бичии уруглар чураан чуруктар.
- 931) Силер шын кылган силер.
- 932) Арага төгүлген черлерлиг шывыг.
- 933) Ол ооң мурнунда хүн келген.

- 934) Бо дээрге окта болбаан чүве-дир.
- 935) Чаа чогааттынган чүүл.
- 936) Онза кайгаан шырай.
- 937) Чуруп каан дег онза чараш херээжен кижиги.
- 938) Доңурган балык.
- 939) Хөй ном номчаан кижиги.
- 940) Акымдан келген чагаа.
- 941) Суг аңаа соок кылдыр сагындырган.
- 942) Ооң парлаттынган ажилдары хөй.
- 943) Ном ам-даа парлаттынмаан.
- 944) Алдаржаан маадыр.
- 945) Үш чүүлден тургустунган керээ.
- 946) Ол кижиги институтту чаа-ла дооскан ышкаш-тыр.
- 947) Аа, силер чанып келген ышказыңар чүл!
- 948) Стол кырында чыткан ном.
- 949) Ол өөрээнинден аажок аас-кежиктиг.
- 950) Бо ном меңээ ачамның дугайында тураскаал болганда аажок үнелиг.

- 951) Дүүн мен дүн ортузу хиреде чанып келген мен.
- 952) Төрүттүнген хүнүңер-биле!
- 953) Бистиң чуртувус шуут чаарттыңган.
- 954) Кээп дүшкен кижини тургузар.
- 955) Агаарда оът-сигенниң чаагай чыды долган.
- 956) Булут артындан ай көстүп келген.
- 957) Чаъс соксаан.
- 958) Ооң кадыы кошкаан.
- 959) Ол көрген чүвезин хөөрөп чугаалаан.
- 960) Меңээ аас-кежиктиг таварылга дузалаан.
- 961) Ооң кадыы үрелген.
- 962) Силерниң бодалыңар буступ дүшкен.
- 963) Аңчы адыгны чоокшуладып алган.
- 964) Аарыг кижидүрген сегип чыткан.
- 965) Ол дораан сактып келген.
- 966) Аарыг кижидүгээр апарган.
- 967) Хем унунда шыктарның терең оьду салгыңга чалгып чыдар апарган.

- 968) Биртээ аазаан соонда, күүседир апаар.
- 969) Кирер чай албаан.
- 970) Шак эртпээн.
- 971) Ол кижиг мээң номумну аппарган.
- 972) Мен үзүктелдиг өөренип турган мен.
- 973) Бергелер ону коргутпаан.
- 974) Эм аарыырын намдаткан.
- 975) Бажың ишти шупту шимээн чок барган.
- 976) Ооң ады солуннарга болганчок-ла көстүп турган.
- 977) Ооң оң холу билинместээн.
- 978) Ол бажыңыңа анаада дег эвес үеде келген.
- 979) Ол ажылдап кирипкен.
- 980) Мону канчаар кылырын мен уткан мен.
- 981) Номну кым ап алган?
- 982) Эгезинде берге болган.
- 983) Бо ном чоокта чаа үнген.

- 984) Ол кижиге мээң соомда кирген.
- 985) Чаъс чаап турар аразында, бис бажыңга олурган бис.
- 986) Чүү болганыл?
- 987) Чүге-ле ону кылганың ол?
- 988) Ээ, сен турганың чүл!
- 989) Мени кайнаар эккелгениң ол?
- 990) Чүнү үүлгедип кааның ол?
- 991) Кажан ол ажыттынганыл?
- 992) Мындыг чүве турган чүл!
- 993) Мындыг чүве турган ышкажыл!
- 994) Оон чүве негээн херээ чок.
- 995) Сагыш човаан херээңер чок.
- 996) Бергелерден корткан херээ чок.
- 997) Ол кижини кээргээн херээ чок.
- 998) Хей чүве ужун бакташкан херек чок.
- 999) Тоолдап турганының херээ чок.

- 1000) Ол дүштеки чемде дагаа эъди чагыдып алган.
- 1001) Бис даарта ужуражыр деп дугурушкан бис.
- 1002) Мода ёзугаар кеттинген.
- 1003) Ол эртен сес шакта чемненген.
- 1004) Ажыл сагыш дег чоруп турган.
- 1005) Чөвүлел хурал кежээликтей доозулган.
- 1006) Бо костюм меңээ ам таарышпастаан.
- 1007) Хөгжүмнүң үннери ооң сөстөрүн дыңналбастадыпкан.
- 1008) Ону ынчаар эки ырлаар деп бодаваан мен.
- 1009) Диис оолдарын чоктаар апарган.
- 1010) Машина маңнаарын оожумнадыпкан.
- 1011) Меңээ дааскан.
- 1012) Орайтааны шуут келбээнинден дээре.
- 1013) Ол сени номну эгидип бер дээн.
- 1014) Музыка даажы дыңналып турган.
- 1015) Төлээлер залче улуг эвес бөлүктөр бооп алган кирип турган.
- 1016) Үр дилээн соонда, херек бажыңны тып алган бис.

- 1017) Мээң чоруур турам чок апарган.
- 1018) Бис оожум чоруп олурган бис.
- 1019) Бөлүк колдуунда аныяктардан тургустунган.
- 1020) Ырактан даг улуг эвес кылдыр сагындырган.
- 1021) Общежитие-биле бүгү студентилер хандырттынган бе?
- 1022) Бүгү чүве бодап турганы дег болбаан.
- 1023) Кашты алганыл, ынчаны берген.
- 1024) Ол өңнүү чокка канчаар чурттаарын бодап шыдавас турган.
- 1025) Ол шупту акшазын номнар садарынга чарыгдаан.
- 1026) Бис чаашкын ужун чанып келген бис.
- 1027) Ол кижичаңгыс черге олуруп шыдаваан.
- 1028) Хат бүрүлери шимчедип турган.
- 1029) Элээн хөй чаңчылдар амыдыралга дыка үрден бээр доктаап келген.
- 1030) Уруглары дээнде иези чүнү-даа хайыралавазынга белен.
- 1031) Ол соңганы хаарын уттупкан.
- 1032) Ооң хенертен келгени мени кайгаткан.

- 1033) Автобуста чүнү-даа уттуп кааптаан силер бе?
- 1034) Аңаа адазындан өнчү кылдыр хөй ном арткан.
- 1035) Ол кижини менче чиктигзинип көргөн.
- 1036) Олар чаржалажып чугаалап турганнар.
- 1037) Аңаа дыңнадышкын чорудуп берген.
- 1038) Аарыг кижини “уйгум багай” деп чугаалап турган.
- 1039) Ол кижини чүгле даап чөпшээрээн.
- 1040) Бо номнуң бар турганын билир чораан мен.
- 1041) Ол оттуп кээрге, караңгы хевээр турган.
- 1042) Ону хей черге буруудатканнар.
- 1043) Силерни хей черге шүүдеткеннер-дир.
- 1044) Чүвениң ужуру мында турган чүл!
- 1045) Ыт куштуң чыдын апкан.
- 1046) Ол талазы-биле частырыг кылбаан-дыр мен.
- 1047) Ооң арны корткан аянны көргүзүп турган.
- 1048) Ажыл амдызында доозулбаан.
- 1049) Кыш дүшкен, а хар ам-даа чагбаан.

- 1050) Номнар аай-баш чок чыткылаан.
- 1051) Ол ышкаш чүүлдерни көргүлээн сен бе?
- 1052) Бис арыгдан чаашкынныгда ээп кел чыткан бис.
- 1053) Ол меңээ хенертен болган чүве-дир.
- 1054) Аарыг кижини суг ижиксээри хилинчектеп турган.
- 1055) Бис аажок удуксап турган бис.
- 1056) Хүн үнер билек, олар орукче аъттаныпканнар.
- 1057) Чугаалаарың билек-ле, мен чедип келир мен.
- 1058) Анайтан, хар база чаапкан.
- 1059) Бо хем кайыын эгелээнил?
- 1060) Каш кижиге келгенил?
- 1061) Амдыгаа чедир келбээн.
- 1062) Булуттар аразындан самолёт көстүп келген.
- 1063) Мээң өөренип турган школам.
- 1064) Бо бистиң чугаалажып турганывыс ном ылап ол-дур.
- 1065) Бистиң чурттап турганывыс бажың-дыр.

- 1066) Ол-ла келген ышкаш-тыр!
- 1067) Ол кижиге кээп дүжөр часкан.
- 1068) Бис сээң-биле дыка үр көрүшпээн бис.
- 1069) Силерниң гостиницаңарда менээ номер броньнап каан чүвө.
- 1070) Ол мени мынчаар кыл дээн.
- 1071) Аалыңга четкен дораан бижиир сен.
- 1072) Мен чанар ужурга таварышкан мен.
- 1073) Коргулчун суп каан дег аартаан.
- 1074) Музыканы ол эки билир кижиге-дир дээрзин бүгү-ле чүвө көргүзүп турган.
- 1075) Ол чорупкан чадавас.
- 1076) Бүгү чүвө ону өөртүп турган.
- 1077) Дайзыңга дүжүп бээриниң орнунга аңаа өлгени дээре.
- 1078) Ол кижиге чөпшээрээн ышкаш-тыр.
- 1079) Ол чокта шыдавас боор деп бодаан.
- 1080) Дужунда эрикте от хып турган.
- 1081) Бис дөртелээн ажилдаан бис.

- 1082) Ол бажыңыңга олуруп албас апарган.
- 1083) Ооң ынчаар бодаан херээ чүл!
- 1084) Бяштар хөлдү долгандыр куржаан турган.
- 1085) Паркка дубтар болгаш хадыңнар үнген турган.
- 1086) Дээр чавыс-чавыс кара булуттар-биле шыптыңган турган.
- 1087) Өрү дээрде кастар дистинчипкен чоруур апарган.
- 1088) Ол дыка үрде болган чүве-дир.
- 1089) Ол кедергей могап турупкан.
- 1090) Ол школаны ам-даа дооспаан.
- 1091) Соокка алыскан кижини ижер эмден чүү барыл?
- 1092) Бо тоол эвес, а херек кырында болган чүве-дир.
- 1093) Ооң соонда чүү болганыл?
- 1094) Кандыг байдалдар-биле холбаштыр хай-халап болганыл?
- 1095) Канчаар кылганыл?
- 1096) Менче телефоннаар болган чүве.

1097) Хөй болган тудум-на улам эки.

1098) Дүрген болган тудум-на эки.

1099) Дүн караңгы болган тудум-на, сылдыстар чырык.

- 1100) Силерниинде солун чүү тур?
- 1101) Ханада ийи портрет азып каан тур.
- 1102) Доорбаш сугдан кожайып үнүп келген тур.
- 1103) Мен кежээ ээп чанып келир деп бодап тур мен.
- 1104) Гитара дыңналдыр эдип тур.
- 1105) Мээң уйгум кээп тур.
- 1106) Хүн хайыра чок чип тур.
- 1107) Изип тур, чаъс чаар боор.
- 1108) Бо платье силерни аныяксыдып тур.
- 1109) Ооң чогу бисти дүвүредип тур.
- 1110) Стол кырында лампа хып тур.
- 1111) Силерге дузалажып шыдавазымга хараадап тур мен.
- 1112) Чырык көжеге өттүр дээп тур.
- 1113) Хат эриктен хап тур.
- 1114) Сооктан мээң салааларым көжүп тур.
- 1115) Холум кижип тур!
- 1116) Барааннарның өртээ чиигеп тур.

- 1117) Шоочаны канчаар ажыдарын черле угаап бодап чадап тур мен.
- 1118) Карактан чаш төктүп тур.
- 1119) Чүгө хыйланып тур сен?
- 1120) Чаашкын хууңдан кудупкан ышкаш чаап тур.
- 1121) Мен, харын, кончуг өөрүп тур мен.
- 1122) Ол бирде ыглап, бирде каттырып тур.
- 1123) Мени ооң бодун ап чорууру аажок хорададып тур.
- 1124) Бир-ле кижини соктап тур, эжикти ажыдар херек.
- 1125) Мен ажылды хуусаазында доозар деп кордап тур мен.
- 1126) Ол кижини мени харыны эккел деп далаштырып тур.
- 1127) Силер бөгүн кежээ чүнү кылыр деп бодап тур силер?
- 1128) Чугаа ол бар турда болган.
- 1129) Ол мен турумда болган чүве.
- 1130) Халап мен көрүп турумда-ла болган.
- 1131) Сүттүг шай ижиксеп тур мен.
- 1132) Эртеңги чемге чүнү чиксеп тур силер?
- 1133) Дыштаныксап тур мен.

- 1134) Мен силерни кичээндириксеп тур мен.
- 1135) Силер-биле сүмележиксеп тур мен.
- 1136) Мен башкылар-биле ужуражыксап тур мен.
- 1137) Хоорай парыгынга барыксап тур бис.
- 1138) Кандыг-бир шии көрүксеп тур мен.
- 1139) Өөрүм-биле кожа номерге чыдып алыксап тур мен.
- 1140) Тывалап өөренип алыксап тур мен.
- 1141) Сээң-биле шөлээн черге чугаалажыксап тур мен.
- 1142) Бис хоорайның төвүн көрүксеп тур бис.
- 1143) Ол арай “аарыксап тур мен” деп чугаалаан.
- 1144) Чем чиксеп тур силер бе? – Чок, чем чиксевичин тур мен.
- 1145) Ажыл-херек орта бүтпейн тур.
- 1146) Ооң чүгө чөпшээрешпезин билбейн тур мен.
- 1147) Мен ону көөрүн күзевейн тур мен.
- 1148) Ажыл шимчевейн тур.
- 1149) Четтикпейн манап тур мен.
- 1150) Сагыжымга кирбейн тур.

- 1151) Силер удурланмайн тур силер бе?
- 1152) Мен сеңээ хорадавайн тур мен.
- 1153) Ол харыылавайн тур.
- 1154) Акша четпейн тур.
- 1155) Ачам ам ажылдавайн тур.
- 1156) Телефон ажылдавайн тур.
- 1157) Бирээзи өскези-биле дүүшпейн тур.
- 1158) Ам каш шак-тыр? — Он шакка чээрби минут четпейн тур.
- 1159) Бяштың бүрүлери шимчеш дивейн тур.
- 1160) Сен аажок эпчок олур сен.
- 1161) Кым олурда?
- 1162) Ол номчуп олур.
- 1163) Ооң келирин манап олур мен.
- 1164) Корабль портче чоокшулап олур.
- 1165) Мен самолётта ужуп олур мен.
- 1166) Самолётту дуржулгалыг ужудукчу чорудуп олур.
- 1167) Трамвай рельстер кыры-биле чоруп олур.

1168) Поезд шакта алдан километр дүрген чоруп олур.

1169) Аарыыры дыңзып олур.

1170) Кандыг херектиг чор силер?

1171) Пароход хемени соонда сөөртүп алган чор.

1172) Дээрде кара булуттар шөйлүп алган чор.

1173) Силер кайнаар бар чор силер?

1174) Куштар мурнуу чүкче ужуп бар чорлар.

1175) Оглум үш харлап бар чор.

1176) Ол кижидуу кел чор.

1177) Даштын караңгылап кел чор.

1178) Бичии оол эрикче эштип кел чор.

1179) Кымны сураглап чор силер?

1180) Мени саадатпа, мен аажок далажып чор мен.

1181) Хеме чалгыгларга чайганып чор.

1182) Самолёт он минута озалдап чор.

1183) Чаш уруг иезинден туттунуп чор.

- 1184) Ыт стол адаанда чыдыр.
- 1185) Дүлгүүр кармак иштинде чыдыр.
- 1186) Аарыг кижиге өлүр чыгыгы чыдыр.
- 1187) Диис дүрлүп алган чыдыр.
- 1188) Улам-на бергедеп кел чыдыр!
- 1189) Хүн ажып бар чыдыр.
- 1190) Поезд бо бар чыдыр.
- 1191) Ол арган апар чыдыр.
- 1192) Агаар улам-на эки апар чыдыр.
- 1193) Даштын сериин апар чыдыр.
- 1194) Бяштар эки хып чыдырлар.
- 1195) Самолёт черге хонуп чыдыр.
- 1196) Ол кижиге өлүг чүве дег удуп чыдыр.
- 1197) Ол халыындан сириңейнип чыдыр.
- 1198) Хар мөңгүн дег кылаңайнып чыдыр.
- 1199) Бышкан кызыл-тас хүнге алдыннанып чыдыр.

- 1200) Ол төрүттүнгенинден тура ындыг.
- 1201) Бис шагдан тура-ла найыралдыг бис.
- 1202) Бо столга олура бижири эпчок.
- 1203) Булуттар дээрни бүргей ап тур.
- 1204) Мени үзе кирбе, мен шуптузун чугаалаксап тур мен.
- 1205) Ол чаңгыс черге чурттай албас.
- 1206) Даарта азы соңгузу хүн мен чоруй баар мен.
- 1207) Уруглар арыг иштинче чүгүржүп чоруй барганнар.
- 1208) Соңгадан чалбыыш уштуна халып келген.
- 1209) Суг бугаже агып бады барган.
- 1210) Кежээ ол эзимден үш бичии амытан хумагалай ызырып алган келген.
- 1211) Кыдырааштан бир арын ора тыртар.
- 1212) Ол кижини поездини эдерти көрүп турган.
- 1213) Хат доозунну ээргийштей хап тур.
- 1214) Бо ажилды эде кылыры эргежок чугула.
- 1215) Биске уткуй кижини кел чыткан.
- 1216) Сагымга бодал кире хонуп келген.

- 1217) Ол медээ бүгү чуртка тарай хона берген.
- 1218) Бажым чарлы бер чазып тур.
- 1219) Ол даңны атсы ажылдап шыдаар.
- 1220) Чаш уруг удуксай берген.
- 1221) Суг ижиксей берген мен.
- 1222) Шай соой берген.
- 1223) Кежээликтей чаъс соксай берген.
- 1224) Ооң кадыы экижий берген.
- 1225) Барып ушкан мен, ылап чугаалаарга, барып ушпаан,
харын тая берген мен.
- 1226) Ол платъези сыңмас кылдыр өзе берген.
- 1227) Чемоданче бүгү херектиг чүвелер сыңа берген.
- 1228) Ногаалар сооктан үрели берген.
- 1229) Ооң уруу база улгады берген оглу бар.
- 1230) Сүт ажа хөөрей берген.
- 1231) Бо дагларның кырынга үргүлчү туман тырта берген
турар.
- 1232) Орайтай берген турган, ынчалза-даа бис театрдан чадаг
чорупкан бис.

- 1233) Үр чораан соонда бис баар черивиске чеде берген болган бис.
- 1234) Олар душ бооп ужуражы бергеннер.
- 1235) Хойлар оңгаар-дескээр маңнажы бергилээн.
- 1236) Бештиң хүнү субботага таваржы берген.
- 1237) Ыт дүрлү берген чыткан.
- 1238) Бөмбүк херимге чедир чуглу берген.
- 1239) Тоннуң иштики додары сөктү берген.
- 1240) Бомба часты берген.
- 1241) Ооң арны хүлүмзүрүп часты берген.
- 1242) Ыяш адаанче чашты берген.
- 1243) Ээзи эжикти ажыдар билек, ыт дашкаар үне халаан.
- 1244) Чаңгыс сөс сөглээри билек-ле, ол кижиге үзе кирер.
- 1245) Чүве арттырбайн шуптузун чиир.
- 1246) Такси доктаавайн эрте берген.
- 1247) Автобус озалдавайн келген.
- 1248) Ол чемненмейн барган.

- 1249) Агаар эки-дир, ындыг болганда хол майгынын албайн барып болур.
- 1250) Мен оон ыңай дыңнавайн барган мен.
- 1251) Аарыг ону келдирбейн барган.
- 1252) Аарыг кижиги медегерел кирбейн өлүп калган.
- 1253) Бо бажың кожа бажыңнардан чүнүң-биле-даа ылгалбайн турган.
- 1254) Чагаалар келбейн турары мени дүвүредип тур.
- 1255) Манза аар чүьктү ууп шыдавайн, сына берген.
- 1256) Хүн билдирбейн эрте берген.
- 1257) Үе-шаг шимчевейн турбас.
- 1258) Дош шыдашпайн бусту берген.
- 1259) Ынчанмайн канчаар.
- 1260) Поезд бүгү кижилерни алгаш барган.
- 1261) Балыгланган кижиги миннип келгеш, суг дилээн.
- 1262) Ол тайгаш, кээп ушкан.
- 1263) Ол кээп дүшкеш, холун сып алган.
- 1264) Мен байдалды көрүп тургаш, понедельникте азы вторникте келир мен.

- 1265) Ол биче када ыыттавайн баргаш, оон катап чугаалай берген.
- 1266) Машина оожумнай бергеш, ооң соонда доктаай берген.
- 1267) Ол могапкаш, дораан удуй берген.
- 1268) Чемоданны көдүргеш, вагонче киирер.
- 1269) Ол доңгайгаш, шала кырындан саазынны ап алган.
- 1270) Мен ол черге пятницада, тодаргайлаарга үш хонгаш баар мен.
- 1271) Хүн үнери билек, дагаа оолдарын эдертипкеш чорупкан.
- 1272) Номну номчуп каапкаш, ынчан ону сеңээ бээр мен.
- 1273) Мен аш эвес мен, ынчангаш чемненмес мен.
- 1274) Мырыңай караңгы апарган, ынчангаш бажыңче чанар ужурга таварышкан.
- 1275) Чаш уруг дыка үр ыглааш, оон шимээн чок барган.
- 1276) Ол кежээге чедир ажылдааш, арткан үеде дыштанган.
- 1277) Ол сеткили хомудааш, чоруй барган.
- 1278) Поездиден озалдавас дээш далажып чор мен.

1279) Мен номну бир-ле черде салып кааш, тып чадап тур мен.

1280) Эки бооп-тур.

1281) Шимээн мээң ажылдаарымга шаптык бооп-тур.

1282) Аза берип-тир мен.

1283) Караңгылай берип-тир.

1284) Бир шак чартык апарып-тыр.

1285) Ол таныттынмас апарып-тыр.

1286) Аңаа айыыл чоокшулап кээп-тир.

1287) Сен шай ижиксей-дир сен бе? — Чок.

1288) Кандыг ном алыксай-дыр силер?

1289) Мен ажылды даарта доозар деп бодай-дыр мен.

1290) Чүнү күзей-дир силер? — Уйгум кээп тур.

1291) Чүнү чугаалай-дыр?

1292) Куштар эткени дыңналы-дыр.

1293) Чүңер аарый-дыр?

1294) Силерге кандыг номну бээрин билбейн-дир мен.

1295) Ооң дугайында чүү-даа дыңналбайн-дыр.

1296) Уйгум келбейн-дир.

1297) Силерни каяа көргенимни сагынмайн-дыр мен.

1298) Шай ижиксевейн-дир силер бе?

1299) Лампочка кышпайн-дыр, ону солуур херек.

- 1300) Кадыктан ам-даа чи.
- 1301) База бир стакан шайдан кут.
- 1302) Мону мээң орнумга кылып каг.
- 1303) Мен келгижемче мана.
- 1304) Мээң сөстөрүмге хомудава.
- 1305) Соңганы хаавыдып көр.
- 1306) Номну хуусаазында эгидип көрүңер.
- 1307) Бажымны чуп бериңер аа.
- 1308) Шайдан аас деңер.
- 1309) Аасты ажыткаш, “а-а” деңер.
- 1310) Мээң эрги адрезимче бижинер.
- 1311) Билириңер орус чогаалчыларның аттарын аданар.
- 1312) Озалдаан дээш өршээп көрүңер.
- 1313) Мээң соомдан чоруп олуруңар.
- 1314) Мээң-биле тывалап чугаалажыңар аа.
- 1315) Мен силерни багай дыңнап тур мен, дыңзыдыр
чугаалаңар.
- 1316) Менди-чаагай удуп хонуңар!

- 1317) Аңаа номну дамчыдып бериңер.
- 1318) Мен бо номну ап болур мен бе? — Ынчалыңар.
- 1319) Такси чагыдыңар бе?
- 1320) Чугаалаан чүвеңерни катаптаңар.
- 1321) Менче дүштеки чем соонда телефоннаптыңар.
- 1322) Мени биче манаптыңар аа.
- 1323) Эжикти хааптыңар.
- 1324) Сагыш-човаваңар.
- 1325) Уруглар, чугаалашпаңар.
- 1326) Бо сандайга олурбаңар, ол үрелип калган.
- 1327) Тайылбырлап бериңерем.
- 1328) Чаа номнарны көргүзүңерем.
- 1329) Бо чоокта ном садыы кайдал, чугаалаңарам?
- 1330) Аъш-чем садыыңга барайн.
- 1331) Силерге хымыстан ам база кудуп берейн бе?
- 1332) Бөрттү кедип көрейн, бериңерем.
- 1333) Туруптум, тыныш аннып ап көрейн.

- 1334) Каш чижектерден көргүзөйүн.
- 1335) Авамче акша чорудайн дээш.
- 1336) Мен хаарган балык ап алыын.
- 1337) Өйүндө келириңерни дилээйн.
- 1338) Кезек кылаштаайн.
- 1339) Мен чоруптайн, сен артып кал.
- 1340) Чүвени канчап билир, силерге бодум адрезим арттырып каайн.
- 1341) Бижип кааптайн.
- 1342) Мен шайдан бодумга кудуп алыын.
- 1343) Мен эжимче чүгүргөш келийн.
- 1344) Ындыг-дыр, күүседийн!
- 1345) Каям, силерге мен дузалажыйн.
- 1346) Мен силерге бир-ле кончуг солун чүве дыңнадыйн.
- 1347) Мен маңаа ам-даа бичии болуйн.
- 1348) Мен бөгүн чорууйн деп. — Кайынам?
- 1349) Мен номну номчууйн, ынчаарга сен дыңна.

- 1350) Мээң-биле кады бараал[ы].
- 1351) Ачай, киноже бараалам!
- 1352) Концертче бараалыңарам.
- 1353) Бир-тээ сен чөпшээрежир болганыңда, бис дораан чоруптаал.
- 1354) Чадаг-тергеден мунаалам.
- 1355) Хан базыышкынын хынап көрээл.
- 1356) Мен туруптум, маңаа биче дыштанып олураалам.
- 1357) Кафеден чемненип алыылы.
- 1358) Ырлажыылыңар!
- 1359) Че, чугаалажыылы.
- 1360) Че, чемнениилиңерем.
- 1361) Ойнаалам че.
- 1362) Бадылаалыңар.
- 1363) Дыңнаңар! Эртенги гимнастиканы эгелээлиңер.
- 1364) Дүштеп чоруулуңар.
- 1365) Ойнаай-ла бис.
- 1366) Тураң билзин.

- 1367) Кым күзелдигил, бөлгүмге бижидип алзын.
- 1368) Ол ону бөгүн кылып кагзын.
- 1369) Үүлө бүтсүн!
- 1370) Чорук чогузун!
- 1371) Ындыг болза, мен барбас мен.
- 1372) Соок болур болза, соңганы хаап ал.
- 1373) Хоорайны чүден эгелеп көрзе экил?
- 1374) Уйгу хандыр удуп алза!
- 1375) Ажылды дүрген кылып каапса!
- 1376) Даарта кээп шыдаваза-даа, хурал болур.
- 1377) Ол кижиге болганчок-ла аарып турган болза-даа, эки өөреникчи чораан.
- 1378) Аңаа канчап-даа болза дузалаар херек.
- 1379) Хоорайда-даа болза, көдээде-даа болза дөмей-ле.
- 1380) Бир эвес чаъс чаап келзе, бис бажыңче эеп келир бис.
- 1381) Бир эвес хурал орай төнер болза, мен кээп шыдавас мен.
- 1382) Бир эвес бо херек бүтпейн барза, харааданчыг-дыр.

- 1383) Бир эвес кандыг-бир чүве аңаа таарышпас болза, ол дорт чугаалаар.
- 1384) Кежээ ол чок болза ном номчуп, чок болза уругларга тоол ыдып берип турган.
- 1385) Бо чагааны бөгүн чорутса чогуур.
- 1386) Ол кижиге хуусаазында келзе чогуур.
- 1387) Ол дугайын чугаалаваан болза чогуур турган.
- 1388) Кандыг-бир чүвени чүгле хевири дээш кылбаза чогуур.
- 1389) Чеже-даа күзелдиг болзумза, силерге дузалап шыдавас мен.
- 1390) Бир эвес аарбазымза, келир мен.
- 1391) Ону чүгле көрүмзе.
- 1392) Ол чорупсумза дээре боор деп бодаан.
- 1393) Каяа дүшсүвүссө экил?
- 1394) Кайыже углап чорзувусса экил?
- 1395) Барзыңза-даа, барбазыңза-даа дөмей-ле.
- 1396) Бир эвес эрте келзинзе, мени манаар сен.

1397) Силер даарта келзиңерзе эптиг бе?

1398) Силер бистиң-биле кады чемненген болзуңарза.

1399) Силер менче [телефон] долгаан болзуңарза, мен өөрүүр
ийик мен.

- 1400) Четтирдим. — Ажырбас.
- 1401) Мен ооң-биле кады келдим.
- 1402) Мен өөренир деп бодап алдым.
- 1403) Мен кымны-даа көрбедим.
- 1404) Силерниң меңээ чугаалааныңар ёзугаар кылдым.
- 1405) Бис трамвайны үр манадывыс.
- 1406) Сээң уржуунда бис озалдадывыс.
- 1407) Мен ону кылыр бодадым, ынчалза-даа үе-шак чок болды.
- 1408) Ооң-биле бис дың ийилээ арттывыс.
- 1409) Бис холдарывыстан туттунчуптувус.
- 1410) Сен ажилды доостуң бе? — Ийе, доостум.
- 1411) Сен бистиң-биле чүге барбадың?
- 1412) Ындыг ховар номну кайыын тып алдың?
- 1413) Канчап бардың? — Чок, анаа-ла.
- 1414) Сен туруптуң бе? Ынчаарга дыштанып ал.
- 1415) Силер кандыг номнар садып алдыңар?
- 1416) Бээр канчап чедип келдиңер?

- 1417) Автобуста чүнү-даа утпадыңар бе?
- 1418) Бо номну сонуургадыңар бе? — Ийе, аажок.
- 1419) Эртеңги чем чидиңер бе?
- 1420) Ол ам чаа үндү.
- 1421) Мээң чанар үем келди.
- 1422) Мээң бажым аарып эгелей берди.
- 1423) Ужурашканывыстан бээр бир чыл болду.
- 1424) Дүүн ужуражыр дээн бис, а ол келбеди.
- 1425) Олар келди[лер].
- 1426) Олар ол уругга таарзындылар.
- 1427) Олар ону өжегээр ынчалдылар.
- 1428) Дужаалды күш чок болдурар дээн ышкаш деп дамчытгылар.
- 1429) Чемоданны арай боорда көдүрдүм.
- 1430) Ынаар баар хөңнүм чок апарды.
- 1431) Мооң ужурун тып шыдавадым.
- 1432) Үе-шак чедишпезинден мен бо номну номчуп шыдавадым.
- 1433) Мону кылып чадап кагдым.

- 1434) Мен ооң адресин сактып чадап кагдым.
- 1435) Ол мени эпчок байдалга таварыштырды.
- 1436) Охалаай, сен чедип келдиң бе!
- 1437) Чүнүң дугайында боданы бердиңер?
- 1438) Ооң бажынга чаа бодал тыптып келди.
- 1439) Мен ону ыыдындан танып кагдым.
- 1440) Ол меңээ эскертинмейн барды.
- 1441) Мен барып уштум, ылавылаарга барып ушпаан, а тая бердим.
- 1442) Мен ону чорууру чугула деп бүзүреттим.
- 1443) Амданныг чаагай дүштеки чем дээш четтирдим.
- 1444) Силер чүү чүвеге таварыштыңар?
- 1445) Мен ам каш сөс немей бижип кагдым.
- 1446) Кончуду бе? — Чок, харын мактап кагды.
- 1447) Мен силерниң чугаалааныңар ёзугаар кылдым.
- 1448) Бисти кайнаар эдертип эккелдиң?
- 1449) Булут хүннү дуглай берди.

- 1450) Бажыңымга артып калзымза дээре деп бодадым.
- 1451) Ол солун дижир номну номчудум.
- 1452) Бис самолёттан озалдавас дээш эрте турдувус.
- 1453) Даңны атсы удувайн турдувус.
- 1454) Эртежик келир хамаанчок, харын-даа озалдаар деп бардывыс.
- 1455) Караңгыда чүү-даа көзүлбестээн, ынчангаш чаныптывыс.
- 1456) Мен бар чыткаш, дораан ээп келдим.
- 1457) Меңээ дуу талада чырык көзүлген ышкаш сагындырды.
- 1458) Мээң чоруур турам чиде берди.
- 1459) Мен чайны өттүр мурнуу чүккө чурттап турдум.
- 1460) Ооң чагаазындан чүү болганын ол билбес-тир деп түңнел кылдым.
- 1461) Мен өйүндө келдим.
- 1462) Мен ол турда чугааладым.
- 1463) Сенден өске, кымны-даа көрбедим.
- 1464) Ол кижини акшазын алыр дээш бодунуң кармаанын үжей берди.

- 1465) Мен бо кижиге ынакшый бердим.
- 1466) Мен сеңээ таарзындым.
- 1467) Арыг иштинче ырадыр чүгүрүп кире бердивис.
- 1468) Мээң бөргүмнү кайнаар салып кагдың?
- 1469) Бир-ле черде моюн-ораарым адып кааптым.
- 1470) Аьдым оскунуптум.
- 1471) Сагыжымга бодал кире дүштү.
- 1472) Мен шыдашпайн баргаш, шуптузун чугаалаптым.
- 1473) Ооң сөстөринден мен чаза хорадай-ла бердим.
- 1474) Мен поездиге олуруп четтикпейн бардым.
- 1475) Мен соңганы арай боорда хаап четтиким.
- 1476) Сен чүге долгавадың?
- 1477) Кыш дургузунда (/ кышты өттүр) мен чаңгыс-даа катап соокка алыспадым.
- 1478) Сен хенертен чеде хонуп келгеш, мени коргуттуң.
- 1479) Кымның-биле чугаалажып турдуң?
- 1480) Силерниң-биле чугаалажыр дээш келдим.

- 1481) Чүнү дээш аңаа сээң сеткилин хомудады?
- 1482) Мен аңаа ном номчуп олурда ужураштым.
- 1483) Мен бодум номумну утгуптум.
- 1484) Мен көдээже чоруй баар деп шиитпирледим.
- 1485) Дыңналдыр катаптаңар, мен силерниң сөстериңерни билбедим.
- 1486) Ол кижил ол хире дүрген чугаалаарга, мен чүнү-даа билип албадым.
- 1487) Ол чер дүвүнче кире берген чүве дег чиде берди.
- 1488) Ол база-ла чорупту ышкаш бе?
- 1489) Мен орус-тыва чугаалажыг ному садып алыксадым.
- 1490) Тыва дугайында тураскаал кылдыр кандыг-бир чүве садып алыксадым.
- 1491) Мен чугаалаан болгай мен, ынчалзажок сен безин дыңнаксавадың.
- 1492) Мен бичии-ле болза кээп дүжер частым.
- 1493) Биче-ле черден ужар частым.
- 1494) Ону шуут эскербейн баар частым.
- 1495) Ол мени бичии-ле болза бергедедир часты.

1496) Удурланырындан (/ Удурланыр дээш) дидинмедим.

1497) Мен киреринден дидинмедим.

1498) Азаарын-на азадывыс, ынчалза-даа күүсетпейн турар
-дыр бис.

1499) Мен бодумнуң бүгү-ле ажыл-херээмни дооза кылып
алдым.

1500) Чедимчелиг болурун күзедим!